

FILMEN "DER UNTERGANG" BØR SES. INGEN, DER ER INVOLVERET I JØDEMISSION, KOMMER UDEN OM DEN SMERTELIGE ERINDRING OM NAZISMENS VEDERSTYGGELIGE GERNINGER.

Undergangen og dæmonerne

Af Kai Kjær-Hansen

Oliver Hirschbiegels film "Der Untergang" er en kontroversiel film om Det Tredje Rigets undergang. Den udspringer sig hovedsagelig i førerbunkerens under rigskancelliet i Berlin i april måned 1945 og tegner et nærgående portræt af Adolf Hitler og hans nærmeste stab.

Hvordan skal man skildre en af den moderne histories mest dæmoniske skikkelser? Kan man i det hele taget lave en film om Hitler og hans sidste dage uden at sentimentaliserer og humanisere nazisterne – eller i hvert fald nogle af dem – og få en vis medynk med dem og Hitler?

Med andre ord: Skildres Hitler bedst ved, at man (fortsat) dæmoniserer ham? Eller kommer det dæmoniske i ham bedst til udtryk, hvis man menneskeliggør ham? Eller som den tyske avis "Bild" formulerede spørgsmålet: "Må man vise et monster som et menneske?"

Efter at have set filmen er jeg for min egen del ikke i tvivl. Netop ved at menneskeliggøre Hitler – som det gøres i filmen – insisteres der på, at nazismens vederstyggeligheder blev begået af mennesker og ikke af en dæmon fra en anden verden. Herved bliver

"... af bele mit hjerte ønsker jeg og beder til Gud om, at de må frelses" (Rom 10,1)

filmen langt mere vedkommende og eksistentiel.

Hitler skildres undertiden med sympatiske menneskelige træk, men sympatisk bliver han dog aldrig. Han møder den unge Traudl Junge med forståelse og venlighed, da hun (i 1942) søger stillingen som privatsekretær, selv om hun af nervøsitet laver en masse slåfejl på skrivemaskinen, når diktatoren dikterer. Han ses med et af ægteparret Goebels' børn på knæet – men som en kærlig landsfaderfigur er han ikke skildret. Han er despoten, en mand der er fysisk og psykisk nedbrudt, og som helt har tabt virkelighedssansen og beordrer sine generaler til at bekæmpe Den Røde Arme med tyske armeer, der ikke længere eksisterer.

Et menneske, der gør umenneskelige handlinger

Menneskeliggørelsen af Hitler relativiserer ikke det grusomme i hans og nazismens ideologi og handlinger. Tværtimod sættes de herved i relief. Han er mennesket, der gør umenneskelige handlinger. Der er ingen plads til barmhjertighed. I en af filmens sidste scener sidder han med sin stab ved middagsbordet og fortæller, at han aldrig har vist medfølelse for de svage. Om man vil: her er Hitler besat af et andet menneske, nemlig Nietzsche. Den stærke har ret til at ofre den svage, endog civilbefolkningen. Personlig ære er vigtigere end folkets liv. Hans undergang må være folkets undergang. I

sidste instans er folket selv skyld i sin skæbne, fordi de har svigtet ham.

En dæmoniseret Hitler er egentlig mere bekvemt at forholde sig til end mennesket Hitler, sådan som han er skildret i filmen. Carsten Stage har formuleret dette godt. "Den nazistiske leder var kort sagt et menneske, der udførte umenneskelige handlinger... Ved at se Hitler som en diabolisk skikkelse fra en anden verden holdes han ganske simpelt fra livet. Når vi i stedet ser en smilende Hitler, der som en anden onkel nusser om sine sekretærer, kommer han for tæt på. Han ligner os selv for meget. Vi kan ikke holde ham væk" (KD 3.11.04).

På denne måde er Der Untergang med til at minde os om, som Carsten Stage også siger, at der altid vil "eksistere umennesker, så længe der eksisterer mennesker." Og man kunne tilføje, at selv om vi med Hitler og nazismen har at gøre med ekstremer, er der stadig ondskab i verden, der skal bekæmpes. Og spørgsmålet trænger sig på: Kunne en sådan ondskab komme fra os selv?

Traudl Junge, som døde i høj alder i 2002 – og hvis erindringer danner et af forlæggene til filmen – får det sidste ord i filmen i en autentisk optagelse. Her fortæller hun om den skyldfølelse, der har præget hende livet igennem, og om at man aldrig er for ung til at være skyldig.

Aldrig har jeg oplevet et publi-

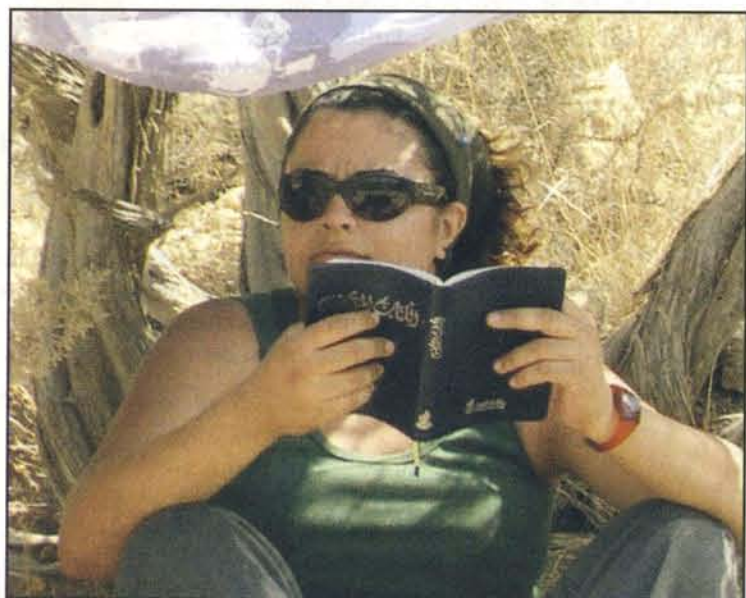
Der Untergang (www.deruntergang.dk)

kum gå så stille ud af en biograf. Jeg så filmen sent påskedagsaften. Efter at have fejret Kristi opstandelse. Det nærmer sig det blasfemiske at sammenligne Hitler og Jesus. Men hvilken forskel på Hitlers despotiske magt og Jesu selvhengivende tjeneste for folkets skyld – en tjeneste der førte til død for Jesus og liv for folket.

Det er aldrig for sent at erindre. Erindringen om Det Tredje Rigets menneskers umenneskeligheder skal holdes i live. Der Untergang er med til dette. Erindringen om den medskyld, som store dele af den kristne kirke havde, skal heller ikke ties ihjel. Ingen, der er involveret i jødemission i dag, kommer uden om denne smertefulde erindring.

Den Danske Israelsmission blev stiftet i 1885. Så vi fejrer i år 120-års jubilæum. De første to missionærer blev udsendt i efteråret 1905 – for 100 år siden. Israelsmissionen har i sin lange historie haft sine op- og nedture. Med disse mere eller mindre runde tal i baghovedet, hvor står vi så i dag, når det gælder missionssyn?

Vi skammer os ikke ved evangeliet

Af Kai Kjær-Hansen

Israelsmission drejer sig om at dele evangeliet med det jødiske folk. Kirkens forsyndelser op gennem historien mod Israels folk gør jødemission i dag vanskelig. Så vanskelig, at mange kristne mener – ikke mindst i lyset af Holocaust – at kirken må opgive at drive mission over for jøder.

Vi skammer os over kirkens mange forsyndelser over for jøderne. Vi er forpligtet på at holde erindringen om kirkens misgerninger mod det jødiske folk i live.

Men vi skammer os ikke ved evangeliet. Evangeliet om jøden Jesus er som apostlen Paulus (også af jødisk æt) udtrykker det "en Guds kraft til frelse for enhver, som tror, både for jøde, først, og for græker" (Rom 1,16-17).

Når vi fastholder, at jøder har brug for evangeliet om Jesus til frelse, er vi klar over, at vi er sårbare over for anklagen om åndeligt hovmod og religiøs imperialisme.

Hverken i jødemission eller i anden kristen mission er der brug for menneskeskabt triumfalisme. Ægte evangelisation – til jøder og ikke-jøder – er båret oppe af den triumf, der ligger i evangeliet: Israels Gud opvakte Jesus fra de døde og kalder alle mennesker til fællesskab med sig ved tro på den korsfæstede og opstandne Jesus. Evangelisation er ikke troværdig, dersom det ikke skinner klart igennem, at den, der rækker evangeliet til andre, selv har brug for det.

Meget står på spil for kirken, hvis den forkaster jødemission. Store dele af den kristne kirke gør det i dag uden nødvendigvis at have gjort sig klart, hvilke konsekvenser det har for teologi og mission.

Hvad der står på spil, kan udtrykkes enkelt:

Hvis Jesus ikke er Messias for jøder, er han heller ikke Kristus for hedninger.

Enten er Jesus alt for alle, eller han er slet ikke noget for nogen.

Historisk set begyndte kristendommen som et jødisk fænomen. De første, der troede på Jesus som Messias, var jøder. Hvis evangeliet ikke længere gælder jøder, hvorfor skulle det så gælde os ikke-jøder i dag?

Jødemission – for hvis skyld?

For hvis skyld skal der drives jødemission? Fem forhold skal i korthed nævnes. Svarene er baseret i en helhedsforståelse af grundlæggende principper i Det Nye Testamente.

1. *For jøders skyld.* Guds vedvarende pagt med det jødiske folk annullerer hverken, at de har brug for Jesus til frelse, eller at de frelses på en anden måde end ikke-jøder. Troen kommer, når evangeliet forkyndes, og derfor må evangeliet om Jesus forkyndes for det jødiske folk.

Et "nej" til jødemission fratager det jødiske folk muligheden for frelse gennem tro på Jesus. Et "nej" baseret på, at jøder, da de jo er Guds folk, skulle have en kvalitet, som gør syndstilgivelse ved tro på Jesus unødvendig, findes der intet belæg for i Det Nye Testamente.

2. *For kirkens egen skyld.* Jødemission fører kirken ind i en nærkontakt med det jødiske folk, som kirken selv har brug for. Hermed tvinges den til at afvise enhver form for markionisme, dvs. den tanke at der skulle være en modsætning mellem Det Gamle Testaments strenge, straffende Gud og den barmhjertige Gud, som Jesus åbenbarer i Det Nye Testamente. Med denne nærkontakt skærpes blikket for kirkens bibelsk-jødiske rødder. Kirkens rødder befinder sig inden for Israel, kirkens struktur blev bygget op på Israel, og kirkens håb er nært knyttet til Israel. Kirken er ufuldstændig uden Israel.

Ved et "nej" til jødemission ignorerer kirken disse nødvendige udfordringer, som er af afgørende betydning for dens egen selvforståelse.

Kirken kan ikke fritage sig selv for drøftelsen af disse forhold med henvisning til, at den finder sted inden for rammen af den igangværende jødisk-kristne dialog.

3. *For verdens-evangelisationens skyld.* Vi mener ikke, at jødemission er vigtigere i Guds øjne end anden

mission. Men som teologisk og missiologisk størrelse er jødemission unik. Kan det nemlig fastholdes, at det folk, der historisk står nærmest Gud, har behov for evangeliet til frelse, er det samtidig fastholdt, at alle andre folkeslag også har det.

Sættes der omvendt spørgsmålstegn ved legitimiteten og nødvendigheden af jødemission – eller afvises den – ligger vejen åben for religiøs universalisme og pluralisme. Heraf følger, at Jesu unikke frelsesgerning er blevet gjort til intet.

4. *For Jesus-troende jøders skyld.* Disse bliver ofte frosset ude af deres eget folk på grund af deres tro på Jesus. De har behov for stor opbakning, støtte og forståelse fra den kristne kirke.

Et "nej" til jødemission gør Jesus-troende jøder til tabere.

5. *For Guds æres skyld.* Sidst, men helt fundamentalt, skal der drives jødemission for Guds æres skyld. Det kostede Gud en pris at hengive sin elskede søn på korset.

Et "nej" til jødemission angriber Gud på hans ære, fordi det forudsætter, at Jesu død for vore synders skyld egentlig var en ret så ligegyldig sag.

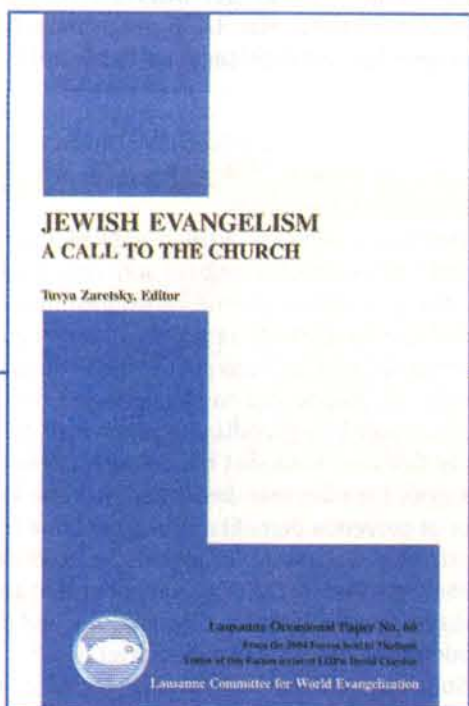
Meget står på spil. Som kirke har vi intet evangelium at bringe andre eller for den sags skyld os selv, hvis Jesus ikke er jødernes Messias.

Som allerede sagt:

Hvis Jesus ikke er Messias for jøder, er han heller ikke Kristus for hedninger.

Enten er Jesus alt for alle, eller også er han slet ikke noget for nogen.

Bog anmeldelse

Jewish Evangelism: A Call to the Church

I efteråret 2004 holdt Lausanne Bevægelsen en international konference om evangelisation i Thailand. 31 forskellige emner blev drøftet i lige så mange emnegrupper. Blandt disse var en gruppe, der beskæftigede sig med spørgsmålet om mission til jøder.

Denne gruppe, som kun bestod af syv personer, heriblandt Bodil F. Skjøtt og Kai Kjær-Hansen, producerede et dokument med titlen Jewish Evangelism: A Call to the Church (Jødemission: Et kald til kirken). Dette dokument er nu udgivet på engelsk – og et oplag findes på Israelsmissionens sekretariat i Christiansfeld (tlf. 7456 2233).

Dokumentet er på 82 sider (foruden en kort introduktion om Lausanne Bevægelsen).

Ved henvendelse til sekretariatet sender vi gerne et eksemplar af dette engelske dokument som gave. Vi vedlægger et girokort – og så kan man selv bestemme, hvis man vil sende os en gave. For eksempel på 50 kroner.

Israelsmissionens Avis nr. 3, 2005